

riske opplegg som vedkommende har oppgitt som grunnlag for kjøpet. Det må likevel være en mulighet for å avvike forpliktelsene ved større endringer i markedsforhold og rammevilkår forøvrig.

I det videre arbeid bør de sanksjonsregler som skal gjelde ved eventuelle brudd på regelverket, nøye vurderes. For unnlatt innsending av melding bør det vurderes etablert regler som innebærer at kjøpsavtalen ikke får rettslig bindende virkning for noen av partene før meldingen er mottatt og gjennomgått av myndighetene. For brudd på eventuelle vilkår, bør dagens system med dagbot, tilbaketrekking av tillatelsen med pålegg om salg m.v. være utgangspunktet for vurderingene.

En oppkjøpskontrollordning etter de retningslinjer som er skissert, vil ikke innebære en oppheving av 20 pst-regelen i konsesjonsloven av 1974, se ovenfor. Det vil også i fremtiden bli aktuelt å føre kontroll med omsetningen av eierandeler i selskaper som har betydelige eiendommer. I det fremtidige lovgivningsarbeidet er det likevel viktig at en samordner forholdet mellom de to regelsett slik at man unngår dobbeltbehandling, og dermed økt og unødvendig byråkrati. I forbindelse med utformingen av en ny oppkjøpskontrollordning må man også ta i betraktning den fullmakt konkurransemyndighetene har til å gripe inn mot foretakserverv som fører til en vesentlig begrensning av konkurransen, jf. lov av 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven).

Siktemålet med en ordning som skissert ovenfor, er at den bør være minst mulig belastende både for næringslivet og myndighetene samtidig som den sikrer kontroll med eierskifter i virksomheter av samfunnsmessig betydning. Det er derfor viktig at ordningen ikke blir for vidtfavnende, og at den som nevnt begrenses til å gjelde selskaper over en viss størrelse. Det bør utredes nærmere om enkelte sektorer og bransjer hvor kontrollbehovet enten er lite eller ivaretatt i særlovgivning, ikke skal omfattes av ordningen. Et viktig grunnhensyn er at ordningen ikke må være til hinder for en nødvendig og ønskelig omstilling og utvikling av norsk næringsliv.

Arbeidstakernes rettigheter står sentralt ved eierskifte. For å sikre de ansatte større innsyn og større trygghet ved endringer i eierstrukturen, vil Regjeringen foreslå å innføre regler i selskaps- eller arbeidsmiljølovgivningen som lovfester eiernes informasjonsplikt i slike situasjoner.

Vannfall

Den del av konsesjonslovgivningen for vannfall som gjelder ressursforvaltning, berøres ikke av EØS-avtalen.

Det sterke offentlige eierskap i vannkraftsektoren er forenlig med prinsippene i EØS-avtalen. Det samme gjelder statens forkjøpsrett ved erverv av eiendomsrett til vannfall, hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp og bestemmelsene om statlig forkjøpsrett og hjemfall ved aksjeoverdragelse.

Dette innebærer at hovedtrekkene i konsesjonslovgivningen for vannfall kan opprettholdes også etter inngåelsen av EØS-avtalen. Etter industrikonsesjonsloven er det imidlertid en del bestemmelser som innebærer forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet og som dermed ikke er forenlig med EØS-avtalen. Slike forhold er blant annet:

1. det er alminnelig konsesjonsplikt ved erverv av ikke utbygde vannfall. Det er gjort unntak fra denne konsesjonsplikten for norske statsborgere når ervervet skjer ved skifte av felleseie, arv eller odelsløsning;
2. bare norske borgere og selskaper med sete i Norge og som bare har norske styremedlemmer, kan få konsesjon til å leie, dvs. få bruksrett til vannfall som eies av stat, fylke eller kommune;
3. bare norske borgere kan få konsesjon uten vilkår til å utnytte vannfall på egen eiendom som kraftkilde til eget behov som lys, varme, håndverksvirksomhet o.l.;
4. bare selskaper med sete i Norge og med et styre hvor flertallet, formannen innbefattet, er norske statsborgere kan få konsesjon til erverv av eiendomsrett til vannfall;
5. det inntrer konsesjonsplikt for aksjeerverv når utenlandsandelen i et selskap som har vannfallrettigheter, overskrider 33 1/3 pst.

Forskjellsbehandlingen i de nevnte bestemmelser vil bli foreslått fjernet ved at unntaket i pkt. 1 ovenfor utvides til også å gjelde utlendinger. Tilsvarende vil bli foreslått for leierett til vannfall. Bestemmelsen i pkt. 3 ovenfor foreslås tatt bort. Samtidig åpnes adgang til å gi konsesjon uten vilkår dersom fallrettighetene ikke skal utnyttes til kraftproduksjon. Slik konsesjon er uavhengig av statsborgerskap. Bestemmelsene nevnt i pkt. 4 og 5 ovenfor vil bli endret i tråd med EØS-avtalens forbud mot å forskjellsbehandle på grunnlag av nasjonalitet. Kravet i industrikonsesjonsloven om fortrinnsrett til norsk arbeid, forsikring og materiell i forbindelse med utnytting av en vassdragskonsesjon, er i Ot.prp nr. 50 (1991-92) foreslått opphevet. Det vises i denne for-

bindelse til omtalen av regelverket for offentlige innkjøp i proposisjonens kapittel 4.

Forbudet mot forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet innebærer at interessenter i andre EØS-land vil stille på linje med norske private interesser ved erverv av fallrettigheter, bruksrettigheter og utbygde vannfall i Norge. Adgangen til slike erverv vil likevel være sterkt begrenset bl.a ved statens forkjøps- og hjemfallsrett og ved de alminnelige krav til forvaltning av vannkraftressursene. Nedenfor følger en kort gjennomgang av dagens eierforhold og reglene vedrørende endringer i eierforhold for vannkraften. Disse reglene er ikke i strid med EØS-avtalen.

Av den samlede kraftstasjonsytelse i Norge disponerer kommunale og fylkeskommunale kraftverk omlag 55 pst, staten 30 pst. og private 15 pst.

Av de privateide kraftverkene er $\frac{1}{3}$ av kapasiteten, dvs. 5 pst. av samlet kraftstasjonsytelse, ervervet konsesjonsfritt før 1917. Siden disse vannfallene er ervervet konsesjonsfritt, er det ikke spesielle vilkår ved disse eierforholdene, f.eks. hjemfall.

De resterende $\frac{2}{3}$, dvs. 10 pst. av samlet kraftstasjonsytelse, er knyttet til konsesjoner som er gitt etter 1917. Disse konsesjonene inneholder vilkår om vederlagsfritt hjemfall til staten etter konsesjonstidens utløp. Regnet i kapasitet tilhører en vesentlig del av de private kraftverkene, ervervet før eller etter 1917, Norsk Hydro.

Enkelterverv av mer enn 20 pst. av aksjene i private selskaper med vannfallrettigheter, konsesjonsfrie og konsesjonsbelagte, krever konsesjon. For slik aksjeervervkonsesjon kan det settes vilkår, herunder om vederlagsfritt hjemfall av aksjene til staten.

Staten har ikke forkjøpsrett ved aksjeerverv i selskaper med vannfall som allerede er konsesjonsbelagte. Ved aksjeoverdragelser i selskaper med konsesjonsfrie vannfall vil staten ha forkjøpsrett dersom mer enn 90 pst. av aksjene overdras. Ved overdragelse av industriselskaper som har egne kraftverk kan staten ikke kreve forkjøpsrett for kraftverkene alene.

De fleste kommunale og fylkeskommunale kraftverk er organisert som kommunale bedrifter. Eventuelle salg av slike bedrifter vil kreve konsesjon på vanlig måte. Ved salg av andeler i slike bedrifter vil reglene om hjemfall og forkjøpsrett i forbindelse med aksjeervervkonsesjon, som er beskrevet for kommunale og fylkeskommunale aksjeselskaper nedenfor, komme til anvendelse.

For å få til et bedre fungerende kraftmarked kan kommunale og fylkeskommunale kraftverksbedrifter etter lov av 29. juni 1990 nr. 50

om produksjon, omforming, overtørring, omsetning og fordeling av energi m.v. (energilo-ven) med myndighetenes godkjennelse omdannes til f.eks. aksjeselskaper. Dermed åpnes det adgang for salg av aksjer i slike selskaper. Vilklårene for salg av slike aksjer er forskjellige alt etter som fallrettighetene er ervervet før eller etter en lovendring i 1969. Før lovendringen i 1969 kunne kommunale og fylkeskommunale kraftverk erverve fallrettigheter uten konsesjon. Etter lovendringen er slike erverv underlagt konsesjon uten tidsbegrensning.

Ved omdannelse av kommunale og fylkeskommunale kraftselskaper til aksjeselskaper kan myndighetene sette som vilkår at staten, ved ethvert senere salg av aksjer i selskaper med fallrettigheter som er ervervet konsesjonsfritt før lovendringen i 1969, skal ha forkjøpsrett til aksjene. Dersom staten ikke benytter denne forkjøpsretten, kan det istedet kreves konsesjonsbehandling med vilkår om hjemfall.

En slik forkjøpsrett gjelder ikke for kommunale og fylkeskommunale kraftverk som har fått vanlig konsesjon etter lovendringen i 1969. For å sikre staten ytterligere kontroll ved salg av andeler i slike kraftselskaper, vil Regjeringen legge frem forslag om at statlig forkjøpsrett skal kunne gjøres gjeldende dersom en overveiende del av aksjekapitalen ikke lenger vil være i offentlig eie, eksempelvis ved private erverv av over $\frac{1}{3}$ av aksjekapitalen. En slik lovendring er begrunnet i at den opprinnelige konsesjon ble gitt under forutsetning av at fallene i det alt vesentlige skulle være i offentlig eie.

I de tilfeller hvor kommunale og fylkeskommunale kraftverk er organisert som aksjeselskaper, kan inntil 20 pst. av aksjene selges til en enkelt kjøper og samlet inntil $\frac{1}{3}$ av aksjene selges til kjøpere uansett nasjonalitet, uten godkjennelse av statlig myndighet. Erverv av andeler utover disse grensene krever konsesjon. Ved enkelterverv utover 20 pst. kan staten kreve hjemfall av den aktuelle aksjepost. Ved samlet erverv utover $\frac{1}{3}$ kan det settes tidsbegrensning for konsesjon. Dessuten vil det bli foreslått en ordning hvor staten kan benytte forkjøpsrett ved slike erverv.

Petroleumsressurser

Ressursforvaltning i petroleumssektoren er et nasjonalt ansvar som ikke omhandles av EØS-avtalen.

Norsk lovgivning slår fast at retten til undersjøiske naturforekomster tilligger den norske stat. Det vil fortsatt være opp til nasjonale myndigheter å avgjøre den statlige deltakelse.

Det norske konsesjonssystem har som ut-